

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

БІЛЕЦЬКА Наталія Юріївна

УДК 368.9

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«Стратегія страхових компаній на ринку
довгострокових видів страхування»**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Наталія БІЛЕЦЬКА** _____

Керівник роботи
ВІЛЕНЧУК Олександр Миколайович
д.е.н., доцент

Житомир – 2021

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
БІЛЕЦЬКОЇ Наталії Юріївни

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2021 р.

Завідувач кафедри _____
к.е.н., професор _____ Дмитро ДЕМА

«__» грудня 2021 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _ БІЛЕЦЬКА Наталія Юріївна __ захистив (ла)
кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

Тетяна ТОВСТУХА

«__» грудня 2021 р.

АНОТАЦІЯ

БІЛЕЦЬКА Н. Ю. Стратегія страхових компаній на ринку довгострокових видів страхування – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

У кваліфікаційній роботі сформульовано теоретико-методологічні засади формування та реалізації стратегій розвитку довгострокових видів страхування в Україні. Здійснено аналіз сучасних тенденцій взаємодії стейкхолдерів страхування життя та супутніх видів страхування. Зосереджено увагу на необхідності реалізації інвестиційної функції у сегменті накопичувальних видів страхування. Запропоновано інноваційні підходи до диверсифікації страхових послуг на ринку страхування життя. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення системи державної регуляторної політики на ринку довгострокових видів страхування.

Ключові слова: інвестиційний дохід, ризики, стейкхолдери, страховий ринок, страховий захист, страхування життя, накопичувальні види страхування.

SUMMARY

BILETSKA N. Y. Strategy of insurance companies in the market of long-term types of insurance. Manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 – finance, banking and insurance. – Polisia National University, Zhytomyr, 2021.

In the qualification work the theoretical and methodological bases of formation and realization of strategies of development of long-term types of insurance in Ukraine are formulated. An analysis of current trends in the interaction of life insurance stakeholders and related types of insurance. Attention is focused on the need to implement the investment function in the segment of accumulative types of insurance. Innovative approaches to the diversification of insurance services in the life insurance market are proposed. Proposals for improving the system of state regulatory policy in the market of long-term insurance have been formulated.

Key words: investment income, risks, stakeholders, insurance market, insurance protection, life insurance, accumulative types of insurance.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ	8
1.1. Роль та значення довгострокових видів страхування у процесі забезпечення особистих інтересів громадян	8
1.2. Інвестиційні стратегії розвитку компаній у сегменті послуг зі страхування життя	12
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА ЗМІН КЛЮЧОВИХ ПАРАМЕТРІВ РОЗВИТКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ	15
2.1. Аналіз тенденцій взаємодії стейкхолдерів страхування життя та супутніх видів страхування	15
2.2. Оцінка стану розвитку довгострокових видів страхування у розрізі окремих їх складових	18
2.3. Інвестиційний потенціал довгострокових видів страхування	21
Висновки до розділу 2.....	24
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПОДАЛЬШОГО РОЗШИРЕННЯ СТРАХОВОГО ПОКРИТТЯ З ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ	25
3.1. Інноваційні підходи до диверсифікації страхових послуг на ринку страхування життя	25
3.2. Сучасні тренди державної регуляторної політики держави у сфері довгострокових видів страхування	28
Висновки до розділу 3	30
ВИСНОВКИ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Розвиток довгострокових видів страхування варто розглядати передусім, як адекватна реакція суспільства на потенційні ризики, соціального та демографічного спрямування. Безперечно, що найбільшими здобутками нашого буття виступає здоров'я й працездатність громадян. Починаючи з античних часів і до сьогодення людство перебуває в активному пошуку надійних та ефективних інструментів протидії ризикам. Світовий досвід (США, Канади, країн Європейського Союзу, Китаю, Японії) свідчить, що в економіках ринкового спрямування, таким інструментом виступає страхування.

Вагомий вклад у формування теоретико-методологічних засад розвитку страхування загалом, так і складового його сегменту довгострокових видів страхування, зокрема внесли такі відомі вчені, як: В. Базілевич, В. Борисова, О. Віленчук, О. Залетов, О. Козьменко, С. Осадець, Р. Пікус, П. Приступа, В. Фурман, А. Шолойко, О. Юркевіч та ін. Проте, динамізм соціальних ризиків, що оточує життєдіяльність переважної більшості громадян, зумовлює необхідність здійснення подальших досліджень у визначеному напрямі.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних підходів щодо визначення стратегічних орієнтирів подальшого розширення страхового покриття з довгострокових видів страхування.

Для досягнення сформульованої мети, окреслено такі завдання:

- розкрити роль та значення довгострокових видів страхування у процесі забезпечення особистих інтересів громадян;
- аргументувати необхідність застосування інвестиційних стратегій розвитку компаній, які позиціонують послуги зі страхування життя;
- здійснити аналіз тенденцій взаємодії стейкхолдерів страхування життя та супутніх видів страхування;
- оцінити стан розвитку довгострокових видів страхування у розрізі окремих його видів;

- обґрунтувати можливості використання інвестиційного потенціалу довгострокових видів страхування;
- сформулювати інноваційні підходи до диверсифікації страхових послуг на ринку страхування життя;
- виявити сучасні тренди регуляторної політики держави у сфері довгострокових видів страхування.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес формування стратегій розвитку страхових компаній на ринку довгострокових видів страхування. Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних положень щодо формування стратегій розвитку страхових компаній на ринку довгострокових видів страхування в Україні.

Методика досліджень. Процес дослідження базувався на використанні системного методу наукового пізнання фінансово-економічних явищ і процесів, властивих формуванню страхових відносин у суспільстві. Для конкретизації сутності поняття «убезпечення життя», використано абстрактно-логічний метод. Для економічного обґрунтування доцільності застосування механізму страхування щодо протидії ризикам, пов'язані зі страхуванням життя, використано монографічний метод. Структурно функціональний метод застосований з метою аргументації необхідності поступової реалізації наявного потенціалу розвитку довгострокових видів страхування в Україні. Табличний та графічний методи використано з метою візуалізації результатів проведеного дослідження.

Елементи наукової новизни одержаних результатів. Наукові результати написання кваліфікаційної роботи дають підстави стверджувати, що вагомим підґрунтям для подальшого розширення страхового покриття з довгострокових видів страхування є диверсифікація асортименту страхових послуг, а також здійснення зрівноваженої регуляторної політики держави, відносно всіх стейкхолдерів страхового ринку.

Практичне значення одержаних результатів. Авторські положення й пропозиції, сформульовані за результатами проведеного дослідження, можуть практично застосовуватися у професійній діяльності страхових компаній.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Базові положення кваліфікаційної роботи були віддзеркалені в доповідях автора на тему:

- «Роль довгострокових видів страхування у підвищенні соціального захисту громадян», оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання: 2021» (1 червня 2021 р., Поліський національний університет);

- «Довгострокові види страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку» оприлюдненій на Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку» Том II (27 жовтня 2021 р. Поліський національний університет);

- «Потенційні можливості розвитку довгострокових видів страхування в Україні», оприлюдненій на студентській науково-практичній конференції «Студентські наукові читання: 2021» (23 листопада 2021 р., Поліський національний університет).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (43 найменування). Загальний обсяг основної частини кваліфікаційної роботи – 29 сторінок, містить 9 таблиць та 3 рисунка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ

1.1. Роль та значення довгострокових видів страхування у процесі убезпечення особистих інтересів громадян

Асортимент довгострокових видів страхування досить різноманітний та складається з класичних видів страхування, спрямованих на захист життя, здоров'я, працездатності та медичного обслуговування громадян. Крім цього у власників страхових полюсів з'являються можливості нагромадження страхових сум в рамках реалізації таких видів, як страхування дітей, дожиття, пенсійне страхування тощо. Зазначене поєднання видів страхування, забезпечує надійність та тривалість страхового захисту, особливо в умовах невизначеності та турбулентності соціально-економічного середовища.

Світовий досвід різних країн світу свідчить (Великобританії, Канади, Китаю, Німеччини, США, Франції, Японії та ін.), що страхування є унікальним та незмінним інструментом замкнутого розподілу ризиків та відповідальності між учасниками страхового процесу. Зокрема, накопичувальне страхування життя є найпоширенішим видом страхування у США, Західній Європі та Японії, де до 90 % громадян володіють полісами довгострокового накопичувального страхування [24, с. 231]. Завдяки формуванню страхових фондів, акумулюються значні фінансові ресурси, які трансформуються у вагомій інвестиції для національних економік та з часом використовуються для здійснення майбутніх капіталізованих виплат страхових сум, на умовах передбачених договорами страхування.

Серед довгострокових видів страхування, найвагомішу роль посідає страхування життя. Згідно з чинним законодавством України, страхування життя інтерпретується, як «вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором

страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку» [27].

О. Залетов наголошує на доцільності використання поряд з терміном «страхування життя» термін «убезпечення життя», сутність його розглядати, як «діяльність страховика, яка направлена на матеріальне забезпечення у формі одноразової або періодично виплачуваної страхової суми певній фізичній особі (убезпеченому) або її вигодонабувачу, за рахунок сплати (одноразово або періодично) страхових внесків та доходу від управління страховиком коштами страхових резервів» [12, с. 9]. О. Фарат наголошує що страхування життя – це «економічні відносини між надавачами і споживачами страхових послуг в процесі реалізації яких, в обмін на страхові премії, останні отримують захист від фінансових наслідків настання одного або обох основних ризиків страхування життя, а також, якщо це передбачено договором страхування – додаткового ризику» [34, с. 5]. Для переважної більшості країн світу з розвинутою ринковою економікою, ubezpieczenia життя є найважливішим елементом соціальної системи держави, що дає змогу успішно управляти соціальними ризиками за рахунок організації централізованого страхового фонду з децентралізованих джерел [29, с. 164].

Організація надання послуг з довгострокових видів страхування має свої певні відмінності у порівнянні з майновими видами страхування. Їх сутність полягає у наступному: по-перше, всі договори страхування укладаються не менше, ніж на 3 роки, а у переважній більшості терміном на 5-10 і більше років; по-друге, страхування життя забезпечує не лише покриття ризику, а й можливість капіталізації коштів; по-третє, величина доходу від інвестованих коштів у страхування залежить безпосередньо від розміру самої страхової суми, періоду нагромадження та величини інвестиційного доходу; по-четверте, страхова сума визначається за домовленістю між страховиком та

страхувальником. Основні групи послуг зі страхування життя та на дожиття представлені на рис. 1.1

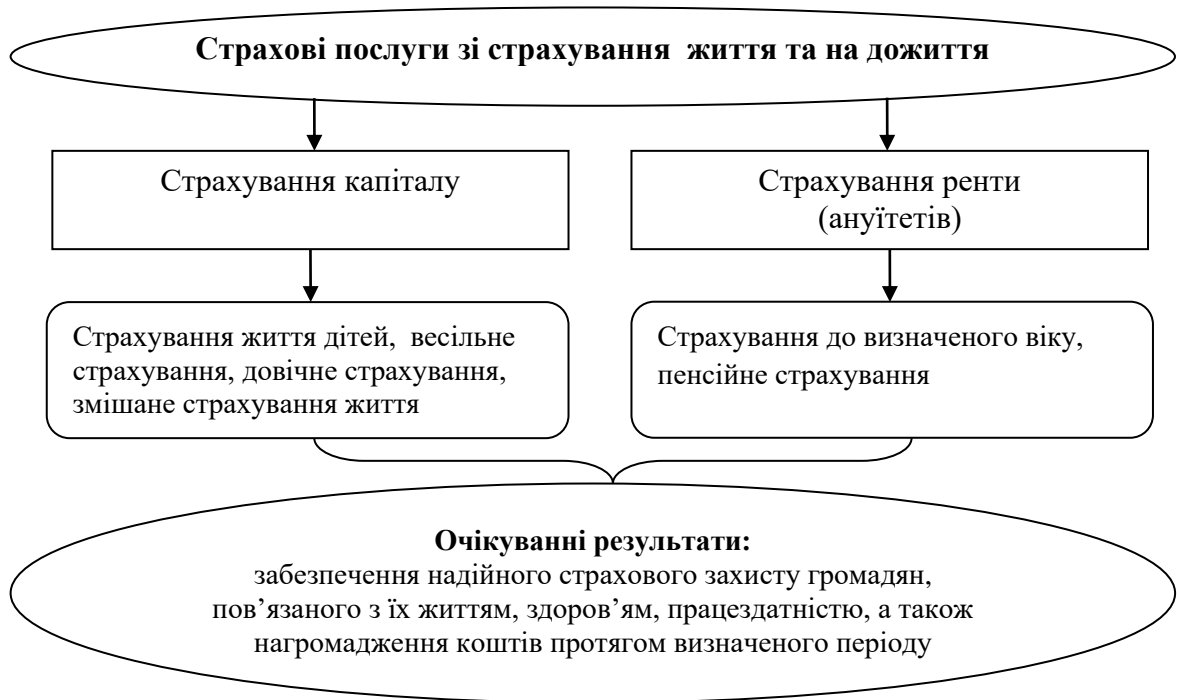

Рис.1.1. Розмежування довгострокових видів страхування на групи та види, відповідно до їх призначення у страховому процесі

Джерело: власні дослідження.

Враховуючи особливості надання послуг з довгострокових видів страхування, варто зазначити, страхування капіталу здійснюється завдяки поступовій акумуляції платежів страховиком та виплати їх у вигляді страхової суми страхувальникам на умовах передбачених відповідними договорами. Зазвичай виплати за такими угодами відбуваються в одноразовому порядку. Страхування капіталу поширюється на такі види послуг, як страхування життя дітей, весільне страхування (до шлюбу), по життєве страхування, змішане страхування життя.

Страхування ренти (ануїтетів) об'єднує ті види страхових послуг, якими передбачено здійснення регулярних страхових виплат при досягненні певного віку, наприклад пенсійного. За таких умов, застрахована особа отримує право на страхову ренту на засадах передбаченим договірним зобов'язанням.

Узагальнююча позиція щодо ролі та значення довгострокового страхування життя та його позитивного впливу на суспільство полягає у генеруванні економічних, соціальних та інвестиційних ефектів (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Різноманіття інвестиційних, економічних та соціальних ефектів у сфері довгострокових видів страхування

Джерело: власні дослідження.

Отже, розвиток довгострокових видів страхування є об'єктивним соціально-економічним явищем сьогодення, особливо в умовах зростання ризиків життєдіяльності суспільства. Постає необхідність у використанні сучасних форм й методів посилення та урізноманітнення страхового захисту зацікавлених осіб. Для цього доцільно обґрунтувати можливі інвестиційні стратегії розвитку компаній у сегменті довгострокових видів страхування.

1.2. Інвестиційні стратегії розвитку компаній у сегменті послуг зі страхування життя

Інтенсивність подальшого розвитку економіки України багато в чому залежить від спроможності акумулювання значних фінансових ресурсів та їх інвестування в різні сфери національної економіки. Значний невикористаний потенціал генерування внутрішніх інвестує належить саме компаніям, які надають послуги зі страхування життя та супутніх видів страхування. Сконцентровані страховими компаніями фінансові ресурси страхувальників трансформуються у відповідні фонди, які варто розглядати як джерела довгострокових інвестицій у різноманітні активи суб'єктів підприємницької діяльності. У даному контексті, актуальними постають проблеми вибору інвестиційних стратегій з позиції максимізації прибутку для страховиків та їх клієнтів за умов мінімізації фінансових ризиків.

Передусім варто розкрити сутність інвестиційної діяльності страховиків, яка полягає у вкладанні власниками залучених коштів в отримання доходу в майбутньому [35, с. 21]. Зазначена діяльність узгоджується з нормами Закону України «Про інвестиційну діяльність» [26], а також відповідає вимогам Закону України «Про страхування» [27] щодо формування та використання математичних резервів зі страхування життя.

У науковій літературі вибір інвестиційної стратегії страховиків розглядається на мікро та макро рівнях. Для страхової компанії від оптимально обраної стратегії, залежить обсяг сформованих резервів, що впливає не лише на ринкову позицію страховика, але й на вартість страхової послуги в цілому. Натомість макроекономічний аспект полягає у тому, що вітчизняні страховики за умов збільшення ефективності інвестування, у сукупності із запровадженням пільгового режиму оподаткування на державному рівні, здатні суттєво впливати на розвиток економіки [18, с. 35]. Крім цього, існує наукова точка

зору, що прийняття тієї чи іншої стратегії страховиком, пов'язана з формуванням відповідного інвестиційного портфеля [21].

Обрання інвестиційної стратегії страхової компанії залежить від багатьох факторів, а саме: цілей та завдань страхової компанії на ринку, рівня її капіталізації, кон'юнктури попиту та пропозиції на страховому ринку, рівня матеріального достатку потенційних клієнтів. Базові інвестиційні стратегії, що найчастіше застосовуються на ринку страхування життя представлено в табл. 1.1.

Прибутковість інвестиційної діяльності компанії зі страхування життя багато в чому лежить від напрямів вкладання фінансових ресурсів у різні суб'єкти підприємницької діяльності та отримання інвестиційного доходу від них, який розподіляється компаніями між страхувальниками.

Таблиця 1.1

**Базові інвестиційні стратегії компаній які надають послуги
зі страхування життя**

Назва інвестиційної стратегії	Зміст та призначення інвестиційної стратегії на ринку страхування життя
Імунізації	Дана стратегія базується на твердженні, що зміна вартості активів страховика дорівнює(або перевищує) відповідній зміні вартості зобов'язань
Оптимізації	Використовується дана стратегія для формування структури інвестиційного портфеля страховика та оптимізації його зобов'язань
Аналізу сценаріїв	Представлена стратегія є доцільною для застосування різних варіантів оцінювання вартості активів та капіталу страхової компанії.

Джерело: складено за результатами опрацювання [30].

Інвестиційна діяльність страхової компанії має базуватися на певних принципах, а саме: по-перше, диверсифікації тобто інвестування акумульованих у страхувальників страхових платежів у різні активи з метою урівноваження співвідношення “прибуток-ризик”; по-друге, прибутковості, що передбачає забезпечення інвестиційного доходу для страхувальників та, по-третє, безпечності, практично будь-яка інвестиційна діяльність передбачає наявність певних фінансових ризиків, які необхідно своєчасно нейтралізувати у просторі та часі.

Отже, перед страховими компаніями України, які позиціонують свої послуги у сфері довгострокових видів страхування здійснювати оптимальний вибір інвестиційних стратегій в інтересах всіх учасників ринку страхових послуг. Очікуваними результатами такого вибору має стати розширення чисельності потенційних страхувальників з одночасним підвищенням надійності та платоспроможності страхових компаній.

Висновки до розділу 1

Розвиток довгострокових видів страхування зумовлено необхідністю урізноманітнення форм методів посилення страхового захисту громадян. Страхування життя та інші супутні види страхування створюють у суспільстві певне соціальне підґрунтя для заощадження та примноження фінансових ресурсів зацікавлених стейкхолдерів страхового процесу. Реалізація інвестиційної функції в страхуванні, забезпечує акумуляцію капіталу та його подальший розподіл, створюючи позитивний соціальний ефект на мікро та макро рівнях.

РОЗДІЛ 2

ДИНАМІКА ЗМІН КЛЮЧОВИХ ПАРАМЕТРІВ РОЗВИТКУ ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ

2.1. Аналіз тенденцій взаємодії стейкхолдерів страхування життя та супутніх видів страхування

Віддзеркалення динаміки змін процесу взаємодії стейкхолдерів на ринку довгострокових видів страхування, потребує застосування певної методики дослідження. Зазвичай ключовими параметрами функціонування страхового ринку виступають наступні показники: кількість компаній, які надають послуги у сферах особистого та загальних видів страхування, кількість укладених договорів у розрізі окремих видів страхування, сума акумульованих страхових платежів та здійснених виплат за фактом настання страхових подій, суми премій переданих у перестраховування, обсяг сформованих страхових резервів та інших фондів страховика, передбачених чинним законодавством та величина нагромаджених активів протягом визначеного проміжку часу.

Аналіз зазначених показників є необхідною умовою для усвідомлення сучасного стану та окреслення перспектив розвитку національного страхового ринку. Взагалі варто зазначити, що в об'єктивному аналізі стану страхового ринку зацікавлені всі стейкхолдери страхового процесу. Зокрема, для страхових компаній необхідна інформація щодо наявного та очікуваного попиту на страхові послуги, рівень платоспроможності потенційних страхувальників, демографічна статистика, дані щодо смертності, захворюваності, травматизму громадян. Натомість для страхувальників, актуальними постають питання якості та сервісу страхового обслуговування, надійності й фінансової стійкості страхових компаній, отримання оптимального страхового захисту за доступними тарифами тощо. Макроекономічні тенденції розвитку ключових показників страхового ринку України за 2018-2020 рр. висвітленні у табл. 2.1.

**Макроекономічні тенденції розвитку ключових показників
страхового ринку України за 2018-2020 рр.**

Показники	Роки			2020 р. до 2018, %
	2018	2019	2020	
Кількість страхових компаній, у тому числі:	294	281	223	75,9
СК “non-Life”	261	251	210	80,5
СК “Life”	33	30	23	69,7
Валові страхові платежів, млн грн, у тому числі	49367,5	53001,2	45184,9	91,5
Частка премій зі страхування життя в структурі валових страхових платежів, %	7,9	8,7	10,7	-
Частка премій з майнових видів страхування в структурі страхових платежів, %	92,1	91,3	89,3	-
Валові страхові виплати, млн грн, у тому числі:	12863,4	14338,3	14852,7	115,5
Частках виплат зі страхування життя в структурі валових страхових виплат, %	5,5	4,0	4,3	-
Частках виплат з майнових видів страхування в структурі валових страхових виплат, %	94,5	96,0	95,7	-
Сума сформованих страхових резервів, млн грн, у тому числі:	26975,6	29558,8	34192,1	126,8
Частка резервів зі страхування життя у загальній структурі страхових резервів, %	34,6	34,8	36,2	-
Частка технічних резервів у загальній структурі страхових резервів, %	65,4	65,2	63,8	-

Джерело: розраховано за даними [41, 42, 43].

Аналіз таблиці 2.1 дає підстави стверджувати, що за 2018–2020 рр. на страховому ринку України спостерігалися різні тенденції, які по-перше, були генеровані прагненням учасників ринку до активізації взаємодії щодо розподілу ризиків, по-друге, економічний спад, спричинений глобальною пандемією COVID – 19 досить негативно позначився на деяких показниках діяльності страхових компаній. Закономірністю останніх років є скорочення загальної кількості страхових компаній, які надають послуги з майнових та особистих видів страхування, Однак таке скорочення варто розглядати як форму реорганізації й об’єднання страхових компаній з метою акумулювання капіталу та підвищення їх спроможності прийняття ризиків на страхування й перестраховання.

За досліджуваний період відбулося скорення сум надходження валових страхових платежів майже на 10 %. Натомість валові виплати зросли на 15%. Позитивною тенденцією страхового ринку є зростання страхових резервів

понад 25 %. Варто зазначити, що дослідження структури страхових платежів та виплат, показує, що найбільшу частку займають майнові види страхових послуг (понад 90 %) тоді, як особисті – менше ніж 10%. Це свідчить про нереалізований потенціал можливостей використання довгострокових видів страхування в Україні для мінімізації соціальних та інших ризиків життєдіяльності суспільства.

Досліджуючи базові показники розвитку страхування життя в Україні, варто зауважити про наступне (табл. 2.2). На фоні загального скорочення ключових показників страхового ринку за 2018–2020 рр., ринок страхування життя засвідчив про позитивну динаміку розвитку. Зокрема за досліджуваний період зросла кількість укладених договорів страхування на 154 %, що забезпечило зростання сум страхових платежів на 130,9 % та відповідно математичних резервів зі страхування життя на 135,1 %. Натомість збільшилась кількість страхових випадків на 179,6 %. Рівень виплат за досліджуваний період перебував у діапазоні від 13,3 % до 19,5 %.

Таблиця 2.2

**Динаміка змін ключових показників розвитку страхування життя
в Україні за 2018-2020 рр.**

Показники	Роки			2020 р. до 2018, %
	2018	2019	2020	
Кількість договорів страхування, шт.	2652311	4622003	4104561	154,8
Сума страхових платежів, тис. грн	3686153,0	4405660,2	4823739,8	130,9
Кількість застрахованих, од.	2145029	2492648	1915891	89,3
Сума страхових виплат, тис. грн	718169,4	600781,7	640614,4	89,2
Кількість страхових випадків, од.	29261	38021	52543	179,6
Рівень виплат, %	19,5	13,6	13,3	-
Сума сформованих страхових резервів, тис. грн	9164262,1	10026429,6	12381883,3	135,1

Джерело: розраховано за даними [41, 42, 43].

Отже, дослідження тенденцій розвитку взаємодії стейкхолдерів ринку довгострокових видів страхування свідчить про досить позитивну динаміку розвитку. Однак для більш глибокого аналізу, необхідно ключові індикатори функціонування страхового ринку віддзеркалити у розрізі окремих видів

довгострокового страхування життя. Цим питанням присвячено наступний параграф кваліфікаційної роботи.

2.2. Оцінка стану розвитку довгострокових видів страхування у розрізі окремих їх складових

Дослідження стану розвитку сегменту довгострокових видів страхування варто здійснювати у розрізі окремих його видів, зокрема: за договорами страхування життя за якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного пенсійного віку; за договорами накопичувального страхування життя та за договорами страхування життя на випадок смерті. Результати проведено аналізу дають підстави стверджувати, що лідерами страхування життя в Україні є: МЕТЛАЙФ, ТАС, АСКА-ЖИТТЯ, PZU-Україна, УНІКА-ЖИТТЯ та ін. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка змін акумульованих страхових платежів та кількості застрахованих у розрізі довгострокових видів страхування за 2018-2020 рр.

Страхові компанії	Загальна сума страхових платежів, тис. грн				Кількість застрахованих			
	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. %	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. %
За договорами страхування життя за якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного пенсійного віку								
ТАС	39630,0	57779,0	66395,3	167,5	2206	2137	1765	80,0
PZU Україна	4853,0	6743,2	9411,0	193,9	214	257	248	115,8
АСКА-ЖИТТЯ	12,0	160,0	301,0	25 р. б.	0	9	34	-
ІНГО-ЖИТТЯ	6,3	6,3	6,3	100,0	0	0	0,0	-
За договорами накопичувального страхування життя								
МЕТЛАЙФ	842520,0	1076474,0	1374261,0	163,1	75745	79979	69812	92,2
ТАС	287676,0	297894,0	336514,4	117,0	19465	14285	13142	67,5
PZU Україна	214418,1	273462,1	316207,0	147,6	7958	9338	7310	91,8
УНІКА-ЖИТТЯ	128149,0	154783,0	170684,0	133,2	3947	4561	3170	80,3
АСКА-ЖИТТЯ	3249,0	8463,0	14509,0	4,5 р. б.	480	630	877	182,7
За договорами страхування життя на випадок смерті								
PZU Україна	125942,1	185560,0	169644,0	134,7	26859	40654	39898	148,5
ARX- LIFE	43913,0	50027,0	41072,0	93,5	19359	14015	0,0	-
АСКА-ЖИТТЯ	1434,0	20770,0	38620,0	27 р. б.	6100	29679	30396	5 р. б.
УНІКА-ЖИТТЯ	4881,1	5490,0	12037,0	2,4 р. б.	5719	10155	20636	3,6 р. б.
МЕТЛАЙФ	11875,0	15161,0	7623,0	64,2	7278	4201	2309	31,7

Джерело: розраховано за даними [41, 42, 43].

Аналіз таблиці 2.3 засвідчує про досить позитивну динаміку розвитку різних видів страхування життя в Україні за досліджуваний період. Зокрема зростає сума страхових платежів та кількості застрахованих, особливо це стосується договорів страхування життя на випадок смерті, та накопичувальних видів страхування. У таблиці 2.4 представлено показники сум страхових платежів, які отримують компанії від громадян та від підприємств (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Показники сум страхових платежів громадянами та підприємствами за послуги довгострокового страхування за 2018-2020 рр.

Страхові компанії	Сума страхових платежів від громадян, тис. грн				Сума страхових платежів від підприємств, тис. грн			
	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. %	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. %
За договорами страхування життя за якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного пенсійного віку								
ТАС	39047,0	57054,0	65565,6	168,0	419,0	518,0	681,3	162,6
PZU Україна	4154,5	6038,7	8724,0	2,1 р. б.	698,5	704,5	687,0	98,3
АСКА-ЖИТТЯ	7,0	8,0	28,0	4,0 р.б.	5,0	152,0	273,0	55 р. б.
ІНГО-ЖИТТЯ	0,0	0,0	0,0	-	6,3	6,3	6,3	100,0
За договорами накопичувального страхування життя								
МЕТЛАЙФ	842520,0	1076474,0	1374261,0	163,1	0,0	0,0	0,0	-
ТАС	283301,0	294414,0	333593,2	117,8	2043,0	1426,0	1610,2	78,8
PZU Україна	213603,3	272583,3	315420,0	147,7	814,8	878,8	787,0	96,6
УНІКА-ЖИТТЯ	120184,0	138470,0	152948,4	127,3	7965,0	16313,0	17666,0	2,2 р.б.
АСКА-ЖИТТЯ	3249,0	8402,0	14460,0	4,5 р.б.	0,0	61,0	49,0	-
За договорами страхування життя на випадок смерті								
PZU Україна	125031,0	184538,5	168281,0	134,6	911,1	1021,5	1363,0	149,6
ARX- LIFE	43860,0	50008,0	41072,0	93,6	53,0	8,0	0,0	-
АСКА-ЖИТТЯ	1434,0	20770,0	38620,0	2,7 р. б.	0,0	0,0	0,0	-
УНІКА-ЖИТТЯ	62,0	76,0	32,0	51,6	4819,0	5414,0	12005,0	2,5 р.б.
МЕТЛАЙФ	11286,0	14503,0	6924,0	61,4	589,0	658,0	699,0	118,7

Джерело: розраховано за даними [41, 42, 43].

Виявлені тенденції розвитку індивідуального та корпоративного страхування життя дають підстави для констатації про наступне. По-перше, динаміка укладання договорів страхування життя громадян залежить від багатьох факторів, основними з яких є стан соціального добробуту населення. У порівнянні з високо розвинутими країнами світу, даний індикатор розвитку суспільства в Україні, залишається поки, що на досить низькому рівні, однак

зазначений сегмент ринку має позитивний тренд до свого нарощування. По-друге, значні можливості для розширення страхового покриття є за умов використання корпоративного підходу. Завдяки його використанню, переважна більшість підприємств, установ, організацій та інші інституції України спроможні надавати своїм співробітникам на визначених умовах певний пакет соціальних послуг, тим забезпечуючи захист на випадок втрати здоров'я, працездатності, необхідності медичного обслуговування. Вагомими оціночними параметрами розвитку ринку страхування життя виступають рівень сформованості страхових резервів та рівень інвестиційного доходу (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Динаміка формування страхових резервів та інвестиційного доходу
у розрізі довгострокових видів страхування за 2018-2020 рр.**

Страхові компанії	Страхові резерви, тис. грн				Інвестиційний дохід, тис. грн			
	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. %	2018	2019	2020	2020 р. до 2018 р. %
За договорами страхування життя за якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного пенсійного віку								
ТАС	102365,0	146688,0	208070,9	2,0 р. б.	11413,0	13414,0	18539,3	162,4
PZU Україна	7204,9	11963,4	19333,0	2,7 р.б.	690,2	1266,5	1703,0	2,5 р. б.
АСКА-ЖИТТЯ	1781,0	855,0	2196,0	1213,3	692,0	237,0	402,0	58,1
ІНГО-ЖИТТЯ	15,3	22,3	29,5	192,8	1,1	2,2	2,5	2,3 р. б.
За договорами накопичувального страхування життя								
МЕТЛАЙФ	2138805,0	2715052,0	3337564,0	156,0	149041,0	407166,0	359525,0	2,4 р.б
ТАС	2128781,0	2245958,0	2670011,5	125,4	233054,0	279677,0	279152,3	119,8
PZU Україна	621938,6	760489,6	961725,0	154,6	71666,2	98691,6	101831,0	142,1
УНІКА-ЖИТТЯ	415494,0	485567,0	691932,0	166,5	20419,0	27522,0	31706,0	155,3
АСКА-ЖИТТЯ	82372,0	88175,0	89136,0	108,2	11636,0	8427,0	7951,0	68,3
За договорами страхування життя на випадок смерті								
PZU Україна	865,9	2375,3	2921,0	3,4 р.б.	87,6	153,7	213,0	2,4 р. б.
ARX- LIFE	17406,0	18983,0	20137,0	115,7	2556,0	3295,0	3636,0	142,3
АСКА-ЖИТТЯ	2123,0	387,0	87,0	4,1	31,0	76,0	10,0	32,3
УНІКА-ЖИТТЯ	44410	4371,0	6606,0	148,7	0,0	0,0	0,0	-
МЕТЛАЙФ	319,0	3711,0	3433,0	10 р. б.	220,0	0,0	352,0	160,0

Джерело: розраховано за даними [41, 42, 43].

Отже, за досліджуваний період резерви страхових компаній збільшилися у розрізі всіх представлених страхових компаній. Даний показник свідчить про зростання платоспроможності та фінансової надійності страховиків. Позитивним для страхового ринку є поступове нарощування інвестиційного

доходу компаній, який розподіляється між страхувальниками та виступає мотивувальним фактором для укладання (переукладання) договорів довгострокового страхування життя. У наступному параграфі будуть сформульовані пропозиції щодо можливостей реалізації інвестиційного потенціалу довгострокових видів страхування.

2.3. Інвестиційний потенціал довгострокових видів страхування

Реалізація наявного потенціалу довгострокових видів страхування полягає у функціонуванні механізму акумулюванні фінансових ресурсів у вигляді страхових премій, формування математичних резервів зі страхування, а також забезпечення процесу інвестування тимчасово вільних фінансових ресурсів у високоліквідні активи національної економіки. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів № 121 від 17 серпня 2002 р. визначено напрями інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів [25]:

- розробка та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, та енергоощадних технологій;
- розвиток інфраструктури туризму;
- добування корисних копалин;
- перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;
- будівництво житла;
- розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;
- розвиток сектора зв'язку та телекомунікацій;
- розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів імітованих Державною іпотечною установою.

Функціонування системи довгострокових видів страхування створює потенційні можливості для нагромадження капіталу, його інвестування в різні

сфери та галузі та сфери національної економіки. Проте, існують певні соціально-економічні, демографічні, міграційні, політичні, фінансові та ін. ризики, які можуть впливати (позитивно або негативно) на динаміку розвитку страхування життя та супутніх видів страхування. У даному контексті доцільним є застосування методу SWOT – аналізу для виявлення переваги, встановлення недоліків обґрунтування можливостей та ідентифікації загроз щодо подальшого розвитку довгострокових видів страхування (табл. 2.6.).

Таблиця 2.6

Матриця SWOT – аналізу на ринку довгострокових видів страхування

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> - Здійснення замкнутого розподілу ризиків й відповідальності. - Формування попиту й пропозиції на страхові послуги. - Урегулювання фінансово-економічних інтересів учасників страхового процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Недосконалість правового забезпечення у сфері надання послуг з довгострокових видів страхування. - Недостатній рівень платоспроможності потенційних страхувальників. - Неналагоджена система комунікацій між потенційними учасниками страхового ринку.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> - Розширення страхового покриття ризиків, пов'язаних з життям, працездатністю та медичним обслуговуванням громадян. - Використання сучасної інфраструктури страхового ринку. - Зростання платоспроможного попиту на страхові послуги. - Диверсифікація асортименту страхових послуг. 	<ul style="list-style-type: none"> - Висока ймовірність епідеміологічних захворювань серед населення - Несприятлива демографічна ситуація в країні. - Неналежний рівень довіри до страхування, як інструменту захисту соціальних інтересів громадян.

Джерело: власні дослідження.

Реалізація інвестиційного потенціалу довгострокових видів страхування це комплексні поняття, які потребують вжиття послідовних рішень щодо розширення страхового покриття ризиків, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю громадян та спроможністю капіталізації їх страхових сум. Взагалі в науковій літературі сутність потенціалу страхового ринку розглядається, як сукупність взаємодоповнюючих організаційно-технологічних, освітньо-комунікаційних, морально-етичних і фінансово-економічних

передумов для забезпечення еквівалентності страхових інтересів учасників страхового процесу у короткостроковій та середньостроковій перспективах» [8, с.205]. Системне розв'язання окресленого завдання потребує вжиття наступних заходів:

По-перше, вагомим драйвером подальшого розвитку довгострокових видів страхування в Україні є формування потужного середнього класу громадян. Звісно, що страхування не належить до першочергових потреб людини (продукти харчування, одяг, ліки тощо), натомість за наявності необхідних доходів, страхування розглядається, як незамінний інструмент захисту страхових інтересів громадян, пов'язаних з їх життєдіяльністю та соціальним забезпеченням. Крім цього, актуальними постають питання підвищення фінансової культури споживання страхових послуг та удосконалення комунікаційних зв'язків між стейкхолдерами страхового ринку.

По-друге, страхові компанії для розширення страхового покриття у сфері довгострокових видів страхування мають постійно дбати про розширення асортименту страхових послуг та підвищення якості й сервісу страхового обслуговування. Вважаємо за необхідне суттєвого підвищення капіталізації страховиків, як необхідної умови забезпечення їх платоспроможності та ліквідності на середньо та довгострокову перспективу.

По-третє, необхідна координація дій між страховими компаніями, страхувальниками та державою у напрямі створення сприятливих умов щодо забезпечення прозорого процесу нагромадження, інвестування та розподілу доходів між усіма стейкхолдерами страхового процесу. У даному контексті йдеться про удосконалення правового забезпечення у сфері страхування, захисті прав споживачів страхових послуг, оптимізації механізму оподаткування власників полюсів з довгострокових видів страхування.

Висновки до розділу 2

Діагностика макроекономічних показників розвитку страхування життя та супутніх видів страхування, свідчить про позитивні тенденції його розвитку. Зокрема за 2018 –2020 рр. відбулося зростання кількості укладених договорів страхування, сум акумульованих страхових платежів та здійснених виплат за фактом настання страхових подій, а також суми капіталізованих страхових резервів. Серед видів страхування життя за досліджуваний період найбільша кількість договорів була укладена за умов досягнення застрахованою особою визначеного пенсійного віку, довгострокового страхування життя та на випадок смерті.

За результатами проведеного дослідження, встановлено необхідність використання потенційних переваг та можливостей розвитку довгострокових видів страхування в Україні, усунення недоліків та нейтралізації загроз щодо функціонування цілісної системи страхового захисту життя, здоров'я, працездатності та медичного обслуговування. Наголошено на необхідності реалізації інвестиційного потенціалу довгострокових видів страхування, як однієї з передумов підвищення рівня соціального добробуту громадян. У завершальному розділі кваліфікаційної роботи основна увага буде спрямована на обґрунтування стратегічних орієнтирів подальшого розвитку змішаних видів страхування життя в Україні.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПОДАЛЬШОГО РОЗШИРЕННЯ СТРАХОВОГО ПОКРИТТЯ З ДОВГОСТРОКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ

3.1. Інноваційні підходи до диверсифікації страхових послуг на ринку страхування життя

За умов посиленої конкуренції на страховому ринку все активніше постає питання у впровадженні інноваційних підходів до організації та здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності страхових компаній. Взагалі інновацію в страхуванні розглядають, як «... ключова перевага компанії. Знати потреби клієнтів – половина успіху. Потрібно не тільки надавати зручний та зрозумілий сервіс, але й пропонувати нові нестандартні рішення, які відрізняються від послуг конкурентів. Необхідно передбачати майбутні потреби споживачів, створювати для них індивідуальні страхові програми. Саме в такому проактивному інноваційному підході майбутнє страхування» [22, с. 74].

Для страхових компаній пріоритетними завданнями на шляху формування інноваційної моделі розвитку є розв'язання трьох взаємозв'язаних проблем. По-перше, надання високоякісних послуг, здатних максимально задовольнити попит страхувальників (та/або третіх осіб) у страховому захисті. По-друге, акумулювати достатні обсяги страхових платежів та трансформувати їх в інвестиційні ресурси у високо ліквідні активи національної економіки з метою генерування інвестиційного доходу та його подальшого розподілу серед клієнтів страхової компанії. По-третє, забезпечення платоспроможності, рентабельності та прибутковості страхової компанії

Поступове розв'язання окреслених проблем потребує здійснення диверсифікації страхового захисту у сфері довгострокових видів страхування. Саме через урізноманітнення асортименту страхових послуг реалізується одна зі стратегій, орієнтована на розширення страхового покриття. Зважаючи на

невикористаний потенціал страхування життя в Україні посилюється необхідність в активізації процесів диверсифікації на страховому ринку (рис. 3.1).

Таблиця 3.1

**Ключові напрями диверсифікації страхових послуг
на ринку довгострокових видів страхування**

Системо утворюючі елементи диверсифікаційних процесів	Аргументація напрямів диверсифікації страхових послуг
Мотиви	<ul style="list-style-type: none"> - формування сприятливого інвестиційного середовища на ринку довгострокового страхування життя; - забезпечення замкнутого розподілу ризиків й відповідальності між стейкхолдерами страхового процесу
Цілі	<ul style="list-style-type: none"> - створення дієвого механізму убезпечення особистих інтересів страхувальників (та/або третіх осіб), а також можливості їх капіталізації страхових сум; - розширення страхового покриття ризиків, пов'язаних зі страхуванням життя, здоров'я, працездатності, медичного обслуговування тощо; - забезпечення платоспроможності, рентабельності та прибутковості страхових компаній
Канали	<ul style="list-style-type: none"> - страхування життя та його видів; - страхування від нещасних випадків; - медичне страхування; - страхування на дожиття (до визначеного терміну); - змішане страхування життя; - страхування пенсій
Форми	<ul style="list-style-type: none"> - добровільне страхування життя; - обов'язкове страхування життя

Джерело: власні дослідження.

Наявність диверсифікованого спектр страхових послуг надає широкі можливості для вибору оптимального варіанту страхового захисту. Йдеться насамперед про доступність порівняння різних страхових програм щодо вартості страхових послуг, ліміту відповідальності страховика (страхову суму), терміну страхування тощо. Позиціювання широкого асортименту послуг, дозволяє компанії диверсифікувати власний страховий портфель, тим самим убезпечити наявні фінансові ризики (пов'язані з платоспроможністю та ліквідністю), що виникають у процесі страхової діяльності.

Вагому роль диверсифікаційні процеси набувають у разі реалізації послуг зі змішаного страхування життя. Це зумовлено тим, що страхувальник обирає на власний розсуд декілька ризиків та за відповідну плату отримує страхове

покриття. Відтак, страховій компанії необхідно створити відповідний страховий фонд, завдяки нагромадженим платежам та використовувати його за цільовим призначенням, тобто виплату страхових сум у разі настання страхових подій.

Рис.3.1. Різноманітність страхових продуктів на ринку довгострокових видів страхування

Джерело: власні дослідження.

Отже, подальший розвиток довгострокових видів страхування має базуватися на збалансуванні фінансово-економічних інтересів всіх учасників страхового процесу. Зважаючи на довгостроковий характер страхових відносин постає необхідність віддзеркалення ролі державного регулювання у забезпеченні сталого розвитку ринку страхування життя в Україні. Цим питанням буде присвячено останній заключний параграф кваліфікаційної роботи.

3.2. Сучасні тренди державної регуляторної політики держави у сфері довгострокових видів страхування

Формування ефективної моделі розвитку страхових відносин у суспільстві потребує використання сучасних підходів до організації державного регулювання страхової діяльності. Національним банком України окреслено ключові пріоритети регуляторної політики у сфері страхування. До них відносяться:

1. Підвищення рівня капіталізації, ліквідності та стійкості страхових компаній. Досягнення даного пріоритету можливо лише завдяки поступовому нарощуванню сум акумульованих страхових платежів, збалансованому формуванню математичних резервів зі страхування життя, оптимізації страхового портфеля, забезпечення рентабельності страхових операцій та мінімізації фінансових ризиків страховика у процесі здійснення страхової та перестрахової діяльності.

2. Диверсифікація страхових продуктів та посилення конкуренції на ринку страхових послуг. Для переважної більшості страхових компаній, одним із визначальних пріоритетів є забезпечення конкурентних переваг на ринку. Такими перевагами можуть виступати висока якість й сервіс страхового обслуговування, широкий вибір страхових програм за різними критеріями, а саме: об'єктів страхування, вартістю страхових послуг, терміну страхування, рівня інвестиційного доходу.

3. Забезпечення високих стандартів захисту прав споживачів страхових послуг та власників полюсів. У багатьох країнах світу страхові компанії реалізують клієнтоорієнтовану стратегію розвитку. Її суть полягає у формуванні довгострокових страхових відносин між усіма стейкхолдерами страхового процесу. Ключова ідея зазначеної стратегії полягає у максимально можливому захисті страхових інтересів страхувальників (та/ або третіх осіб).

4. Прозорості функціонування ринку страхування та підвищення його привабливості для інвесторів. Для потенційних страхувальників вкладання

фінансових ресурсів у страхування життя, варто розглядати як певну інвестицію у власну безпеку та можливість забезпечення капіталізації доходу. Тому перед страховими компаніями постають завдання щодо позиціонування доступних, зрозумілих, економічно виважених пропозицій щодо укладання та дії договорів з довгострокових видів страхування.

Подальше здійснення державної регуляторної політики у сфері страхування життя та суміжних видів страхування має базуватися на загальноєвропейських традиціях, тобто сприяння конкуренції між страховими компаніями та недопущення монополії на страховому ринку. Серед найбільш дієвих інструментів впливу держави на суб'єкти страхування варто виокремити наступні: фінансово-економічні, соціальні та інформаційні (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

**Інструменти державної регуляторної політики у сфері
довгострокових видів страхування**

Інструменти	Обґрунтування впливу різних регуляторних інструментів на розвиток довгострокових видів страхування
Фінансово - економічні	Застосовується для встановлення вимог до обсягів формування мінімального розміру капіталу, інвестиційної діяльності та складу й структури активів страховика, умов страхування (страхові тарифи, страхові суми, термін страхування тощо) при наданні послуг з обов'язкових видів страхування, порядок формування та використання математичних резервів зі страхування життя
Соціальні	Використовується для підвищення рівня страхового захисту громадян, пов'язаного з їх життям, здоров'ям, працездатністю та медичним обслуговуванням, урізноманітнення варіантів капіталізації страхових сум страхувальників та третіх осіб, дотримання стандартів соціальної відповідальності страхового бізнесу
Інформаційні	Даний інструмент необхідний для своєчасного обміну інформацією між учасниками страхового ринку щодо ймовірних ризиків та можливості їх прийняття на страхування, зрівноваження попиту та пропозиції завдяки використанню сучасних комунікацій, підвищення освіченості та інформованості про роль та значення страхування у сучасному суспільстві

Джерело: власні дослідження.

Подальша регуляторна політика в сфері страхування має носити системний характер та розв'язувати такі завдання: по-перше, удосконалення правового регулювання в сфері довгострокових видів страхування; по-друге, всебічно сприяти розвитку компаній (зокрема, пом'якшувати податкове

навантаження, стимулювати інфраструктурне та інституціональне забезпечення тощо), які надають послуги зі страхування життя та розглядати їх як потужних інвесторів у національну економіку; по-третє, знаходити оптимальний баланс між обов'язковими та добровільними видами страхування, зокрема остаточне прийняття Закону України «Про медичне страхування»; по-четверте, сприяти мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з інвестуванням коштів в страхові компанії. Всі окреслені заходи сприятимуть подальшому розвитку довгострокових видів страхування в Україні.

Висновки до розділу 3

У сучасному ринковому середовищі перед страховими компаніями постають завдання щодо впровадження новітніх підходів до організації та здійснення страхової діяльності. Безсумнівно, що страхові компанії здійснюючи розробку та реалізацію страхових послуг мають забезпечувати їх в широкому асортименті. Це сприятиме їх доступності потенційним страхувальникам та забезпечить необхідні умови для розширення страхового покриття у сфері довгострокових видів страхування.

Державна регуляторна політика в галузі страхування має базуватися на створенні сприятливих умов для укладання та переукладання договорів страхування життя та інших супутніх видів страхування. Це можливо завдяки раціональному поєднанню різних інструментів впливу (економічних, соціальних, інформаційних) на учасників страхового процесу. Очікуваним результатом такої діяльності має стати активізація розвитку довгострокових видів страхування на засадах єдності всіх стейкхолдерів страхового ринку.

ВИСНОВКИ

В даній кваліфікаційній роботі сформульовано теоретико-методичні засади розвитку довгострокових видів страхування, окресленні стратегічні орієнтири їх розширення з метою посилення страхового захисту індивідуальних та корпоративних інтересів громадян. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати наступні висновки.

1. У сучасному цивілізаційному світі дедалі збільшується роль страхування у процесі забезпечення життя, здоров'я та працездатності громадян. Різноманітність видів особистого страхування дозволяє комбінувати варіанти страхового захисту, які передбачають можливість отримання страхових сум у разі настання страхових подій, а також капіталізувати власні заощадження протягом певного проміжку часу. Для страхових компаній актуальними постають питання вибору стратегії управління активами та зобов'язаннями з метою посилення конкурентоспроможних позицій на страховому ринку.

2. На фоні загального скорочення обсягів надання страхових послуг в Україні протягом 2018-2020 рр., сегмент страхування життя та суміжних видів страхування продемонстрував тенденції до зростання. Зокрема за досліджуваний період збільшилась кількість укладених договорів страхування на 154 %, що сприяло зростанню сум акумульованих страхових платежів на 130 % та відповідно збільшились математичні резерви зі страхування життя на – 135 %. Представлені дані свідчать про поступове зростання усвідомлення громадянами необхідності протидії ризикам широко використовуючи можливості страхування.

3. Встановлено, що лідерами страхування життя в Україні є наступні страхові компанії: Метлайф, ТАС, РЗУ – Україна, АСКА-ЖИТТЯ, УНІКА-ЖИТТЯ тощо. Найбільшу кількість договорів вони укладають у розрізі таких видів: страхування життя за якими передбачено досягнення застрахованою особою визначеного пенсійного віку, довгострокового страхування життя, страхування життя на випадок смерті. Таким чином, страхувальники

інвестуючи фінансові ресурси у різні страхові програми, забезпечують страховий захист на майбутнє.

4. Обґрунтовано необхідність реалізації інвестиційного потенціалу довгострокових видів страхування. З цього приводу сформульовано пропозиції щодо необхідності поступового розширення ринку страхування життя в Україні та забезпечення його капіталізації. За допомогою проведеного SWOT-аналізу конкретизовано переваги, визначено можливості, вказано на недоліки загрози для функціонування ринку довгострокових видів страхування

5. Визначено стратегічні пріоритети подальшого розвитку страхування життя в Україні. Такими пріоритетами слід визнати диверсифікацію страхових послуг з метою підвищення доступності до страхового захисту якомога більшої кількості страхувальників та забезпечення рентабельності та прибутковості страхових компаній. Крім цього наголошено на необхідності удосконалення державної регуляторної політики у сфері страхування. Йдеться насамперед про сприяння розвитку конкурентного середовища, підвищення доступності до послуг потенційних страхувальників, а також недопущення монополізму на страховому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балицька М. В. Інвестування страхових резервів як фактор підвищення фінансової стійкості страховика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 12 (1). С. 19–24.
2. Білецька Н. Ю. Роль довгострокових видів страхування у підвищенні соціального захисту громадян. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали науково-практичної Інтернет конференції Поліського національного університету. 1 червня. 2021 р. Житомир. ПНУ. 2021. С. 8–11.
3. Білецька Н. Ю. Довгострокові види страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку»* Том II. 27 жовтня 2021р. Житомир. ПНУ. 2021. С. 39–42.
4. Білецька Н. Ю. Потенційні можливості розвитку довгострокових видів страхування в Україні. *Фінансове забезпечення економіки* : матеріали науково-практичної Інтернет конференції Поліського національного університету. 23 листопада 2021 р. Житомир. ПНУ. 2021. С. 9–11.
5. Бойко С., Шірінян Л., Толстенко О. Аналіз і прогнозування надходжень до Державного бюджету України від податку на прибуток страхових компаній / / *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2019. № 3. С. 56–64.
6. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 17. С. 69–71.
7. Василенко А. Інвестиційна діяльність страхових компаній: стратегія та пріоритети. *Страхова справа*. 2014. № 3. С. 38–46.
8. Віленчук О. М. Аграрне страхування в Україні: парадигма становлення та стратегія розвитку : монографія. Житомир О. О. Євенок. 2019. 380 с.

9. Гавриляк Т. С. Оптимізація джерел та механізмів формування інвестиційних ресурсів страховиків *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 4. С. 67–70.

10. Гавриляк Т. С. Фінансовий потенціал інвестиційної діяльності страховиків в економіці України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2017. 20 с.

11. Денисенко М. П., Чеховская Ю. В. Заходи активізації інноваційної діяльності страхової компанії. *Агросвіт* 2018. № 22. С. 28–33.

12. Залєтов О.М. Убезпечення життя : монографія. Київ Міжнародна агенція “Бізон”, 2006. С. 688.

13. Клапків Ю. М. Роль страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.

14. Крикуненко О. С., Березіна С. Б. Роль інноваційних страхових послуг у формуванні прибутку страховика. *Молодий вчений*. 2017. № 4 (44). С. 683–686.

15. Мілошевич Н. В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 6. С. 758-763.

16. Нестерова Д. С. Розміщення активів страхових компаній в Україні. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2016. Вип. 1. С. 176–182.

17. Нестерова Д. С. Формування інвестиційної стратегії страхових компаній в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08 Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 20 с.

18. Овчаренко Т. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка*. 2011. Вип. 121–122. С. 33–38.

19. Основи довгострокового страхування : навч. посібник / Головка А. Т. Денисенко М. П., Ковтун І. О., Кабанов В. Г. Київ. Алерта . 2017. 444 с.

20. Парфьонов Я. В. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні та країнах ЄС. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 55–58.

21. Пікус Р. В., Нестерова Д. І. Ефективність інвестиційної стратегії страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. Вип. 3. С. 6–12.

22. Пікус Р. В., Заколюдажний В. О. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. Вип. 3. С. 72–80.

23. Побоча К. П., Воробей Г. М. Потенціал інвестиційної діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25 (2). С. 116–119.

24. Приступа Л. А., Смалюк Т. І., Совяк І. Е. Страхування життя: сучасні тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 7. С. 230–234.

25. Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1211 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1211-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 14.10.2021).

26. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р №1560-ХІІ URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 14.10.2021).

27. Про страхування : Закон України від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://portal.rada.gov.ua> (дата звернення: 04.11.2021).

28. Романовська Ю. А., Снітко І. В. Соціальна роль особистого страхування у соціальному захисті населення України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електронне наукове фахове видання*. 2021. Вип. 1(28). С. 83–90.

29. Страхування : підручник В. Д. Базилевич, О. Ф. Філонюк, К. С. Базилевич [та ін.] ; за ред. В. Д. Базилевича ; Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ.: Знання, 2008. 1019 с.

30. Ткаченко А. С. Формування інвестиційних стратегій компаній зі страхування життя за умов економічних дисбалансів. Інвестиції, практика та досвід. 2020. №3. С. 76–82.

31. Товстиженко О. В., Пустовойт Д. В. Аналіз інвестиційної діяльності страхових компаній України. *Чернігівський науковий часопис*. Серія 1: Економіка і управління. 2017. Вип. 1. С. 24–28.

32. Третяк Д. Д., Іщенко Р. А. Аналіз здійснення інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Економіка та держава* 2020. №3. С.104–109.

33. Третяк Д. Д. Перспективи впровадження інновацій в особистому страхуванні на прикладі зарубіжних країн. *Економіка*. 2017. № 5 (194). С. 50–58.

34. Фарат О. Розвиток ринку страхування життя в Україні в умовах євроінтеграції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 .Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. дослідж. Львів., 2009. 21 с.

35. Федоренко М. Інвестиційна діяльність страхових компаній в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*.2013. №3. С. 21–23.

36. Цуркан І. М., Герасимова І. Ю. Інвестиційна діяльність страхових компаній у розвинених країнах світу на ринку цінних паперів. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2013. № 4. С. 103–110.

37. Чевела Г. О. Проблеми підвищення ефективності інвестиційної діяльності страхових компаній та шляхи їх вирішення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.08. Донецьк. держ. ун-т упр. Донецьк, 2014. 20 с.

38. Шевченко В. Визначення стратегічних напрямів подальшого розвитку міжнародного страхового ринку в умовах глобалізації. *Економіка*. 2014. № 10. С. 230236.

39. Шолойко А. С. Інфраструктура страхового ринку України : монографія. Київ. Логос 2019. 408 с.

40. Юркевич О.М. Роль та значення страхових компаній в інвестиційному процесі. *Фінансовий простір*. 2014. №1 (13). С.177–181.

41. Insurance TOP: рейтинг страхових компаній №1 (65) 2019 URL : <https://forinsurer.com/files/file00653.pdf>

42. Insurance TOP: рейтинг страхових компаній №1 (69) 2020. URL : <https://forinsurer.com/files/file00673.pdf>

43. Insurance TOP: рейтинг страхових компаній №1 (77) 2021. URL : <https://forinsurer.com/files/file00703.pdf>